

## İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Çocuk Kitaplarının, İçerik, Resimleme ve Fiziksel Özellikleri Açısından İncelenmesi

### A Study of Primary School Students' Children's Books Related to Physical Structures, Content and Illustrations

Mübeccel GÖNEN\*

Mehmet KATRANCI\*\*

Mehmet UYGUN\*\*\*

Şükran UÇUŞ\*\*\*\*

Hacettepe Üniversitesi

#### Öz

Bu araştırmada, ilköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik olan çocuk kitaplarının içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri bakımından durum tespitinin yapılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, rasgele örnekleme yoluyla 2005–2009 yılları arasında basılmış çeşitli türdeki yüz adet çocuk kitabı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın yöntemi nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi olarak belirlenmiştir. Verilerin analizinde frekans ve yüzde kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kitap boyutlarının çoğunlukla aynı ölçülerde olduğu, kapaklarının ve ciltlerinin dayanıksız olduğu, kitaplarda konu çeşitliliğinin olmadığı, bazı önemli karakter özelliklerine yer verilmediği, bazı kitapların mesaj içermediği ve kitaplarda dilbilgisi hatalarının bulunduğu tespit edilmiştir.

*Anahtar Sözcükler:* Çocuk edebiyatı, çocuk kitapları, içerik, resim.

#### Abstract

In this research study, it is aimed to determine the situation of primary school students' children's books in terms of their physical structures, content and illustrations. In this context, one hundred children's books which published between the years of 2005 and 2009 made up the research sample through a random sampling method. As for the data analysis, frequencies and percentages were used. As a result of this research, it was found that the size of the books are almost the same, their bindings and covers are endurable, there aren't any subject variety, some important characters' features are not mentioned, some books do not include any messages and are full of grammar mistakes.

*Keywords:* Children's literature, children's books; physical structures, content, picture

#### Summary

##### *Purpose*

The aim of this research is to determine qualities of children's books in terms of some basic principles such as the structures, content and illustrations. Hence, the primary school students' (between the ages of 7 to 12) 100 children's books (stories, novels, strip cartoons, tales, informative types) which were published between the years of 2005 and 2009 made up the research sample through a random sampling method. The books investigated in this study were gathered from

\* Prof. Dr. Mübeccel GÖNEN, Hacettepe Üniversitesi Okulöncesi Öđretmenliđi Ana Bilim Dalı.

\*\* Arş. Gör. Mehmet KATRANCI, Hacettepe Üniversitesi Sınıf Öđretmenliđi Ana Bilim Dalı.

\*\*\* Arş Gör. Mehmet UYGUN, Hacettepe Üniversitesi Sınıf Öđretmenliđi Ana Bilim Dalı.

\*\*\*\* Uzm. Şükran UÇUŞ, Hacettepe Üniversitesi İlköğretim Bölümü Doktora Öđrencisi.

the bookstores in the centre of Ankara.

#### *Results*

It has been ascertained that the great majority of the children's book are 13.5x19.5 cm. in size. Considering their physical features, the paper used in books is qualified, mostly sticking is used in bookbinding and paperboard is used in covering almost all of the books.

Concerning the content of children's books, it is ascertained that mostly social rules, family, friendship, fellowship and moral issues are involved in books. As for the character analysis, protagonists' (main characters) are mostly clever, curious and kindhearted while the other characters are also kind, helpful but often malignant.

Protagonists are depicted least as malignant, tolerant and stingy. On the other hand, the least used co-character's features are proud, devoted and thoughtful. It is determined that the messages in the children's book are generally about social and cultural structures, moral suggestions and social rules. It is concluded that in nearly half of the children's books, there is not any information about the writer; narration and style of the books are pure and fluent; grammatical sentences are used in almost all of them.

When the pictures in the children's book are examined, it is observed that the great majority of them contain pictures and half of those pictures are in black and white. Besides, in three out of four books, there are relation between text and the pictures.

#### *Discussion*

Pictures in the books influence students' interest in books. Hence, pictures should be prepared by writers and artists concertedly. Also, pictures should help to explain the text. Besides, a picture's contribution to students' imagination and creativity should be considered.

Learning the body of grammar (rules of the language) takes an important place in language development. In this respect, primary school is regarded as the most important period. It is thought that vulgar language and incoherency affect children's language development negatively. Writers of children's book should pay much more attention to language rules.

Subjects in the books affect children's future interests and love of books substantially. Therefore, subjects should be satisfactory and interesting in a way to meet the expectations and needs of the child. This will have a significant contribution to children's reading habits and their love for books.

#### *Conclusion*

To increase children's interest, let them like reading. Considering the target group instead of sticking, sewn binding should be used. Besides, when paperboard is used in the binding of the books, it is costly; so at least thick cardboard can be preferred. In children's books, new and different subjects expand children's perspectives, provide development of sense of wonder and exploration, contribute to creativity, and improve scientific literacy. Illustrations should be clear, understandable and appropriate for the subject matter and have artistic value. To increase the quality of books in the market, scientific councils can be organized to evaluate the newly written books. Education specialists, (child development specialists, psychologists, teachers etc.) should give their opinions on the quality of the pictures along with the designers, graphic designers and artists.

## Giriş

Günümüzde bilgi ve teknolojinin hızla ilerlemesine paralel olarak eğitimde kullanılan araç-gereç ve yöntemler de değişmektedir. Bilgisayar, internet ve birçok modern etkileşimli aracın eğitimde yaygın bir şekilde kullanılmasına rağmen eğitim kurumlarının ve öğretmenlerin vazgeçemediği kitap, basılı eğitim araçlarının başında gelmektedir. Toplumların gelişmesi ve ilerlemesi, kitap okuma alışkanlığı edinmiş bireyler yetiştirme ile doğru orantılıdır. Bu sebeple, toplumu “bilgi toplumu” seviyesine çıkarabilmek için çocukların eğitiminde ders kitapları dışında “çocuk edebiyatı” eserlerinden de yararlanmak önemli bir yer tutmaktadır.

Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2008). Her yetişkin insan gibi çocukların da bilgi edinme ve sanatın bir dalı olan edebiyattan yararlanma hakkı vardır.

Çocuk edebiyatının, mevcut hedef kitesinde gerçekleştirmek istediği amaçlar üzerine yapılandırılması gerekliliği kaçınılmazdır. Bu sebeple, çocuk edebiyatının bilimsel bir disiplin olarak sahip olduğu hedefler vardır. Bu hedefler Gönen (1998) tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

- Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önüne almak,
- Çocuğun psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak ve olumlu kişilik gelişimini sağlamak,
- Çocuğun dil gelişimini, estetik duygusunu, zihinsel gelişimini, dinleme yeteneğini ve yaratıcı hayal güçlerini geliştirmek,
- İyi kitap kavramını (fiziksel, içerik ve resim özellikleri bakımından) verilen uygun örneklerle ve farklı türlerle kazandırmak,
- Çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek, aynı zamanda kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretmektir.

Çocukların kitaptaki bir karakteri zihinlerinde canlandırmaya çalışmaları, onların hayal dünyalarını güçlendirir (Temple, Martinez ve Yokota, 2004). Çocuk edebiyatı farklı etkinlikler için mükemmel bir sıçrama tahtası ödevi görür. Bu sayede birçok yaratıcı etkinlik (dramatik oyun, öykü tartışma, öykü resimleme, öykü özetleme vb.) oluşturulabilir (Gönen, 1998). Bu bağlamda, okul ve sosyal çevre birlikteliğiyle özellikle okuma alışkanlığının temellerinin atıldığı ilköğretim döneminde çocuk edebiyatına yönelik farkındalık oluşturulması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

İlköğretim çağı (6-12 yaş) çocuklarının gelişim özelliklerine bakıldığında; dil gelişiminin hızlandığı, mantıksal düşünme, zaman, mekân, boyut gibi kavramların yerleştiği, anne ve babanın dışında öğretmen ve arkadaşların iletişim çevresine eklendiği, aileden kazandığı değerlerin yanında kendi değerlerini oluşturmaya başladığı, eleştirel düşüncenin arttığı gözlenmektedir (Dursunoğlu, 2007). Çocuk kitaplarının en önemli işlevlerinden biri, çocukta dil becerilerini geliştirme ve dile yönelik duyarlılık kazandırmadır. Çocuğun yeni kavram ve kelimeleri doğrudan öğrendiği kitaplar dilin doğasına ve kurallarına yönelik farkındalık kazanmasını sağlar. Gönen (1988)'e göre, çocuğun kitapla karşılaşması hem duyararak öğrendiği sözcükleri görerek tanınmasını, hem de duymadığı sözcükleri görerek öğrenmesini sağlar. Çocuğun duydukları ile gördükleri arasında ilişki kurmaya başlaması, düşünmeyi öğrenmeye başlaması demektir.

Trim (2004)' e göre, ilköğretim dönemi çocuk edebiyatı iki bölümde incelenmektedir. İlk dönem- de (6-8 yaşlar) çocuğun konuşma becerileri, sözcük hazinesi ve okuma becerileri gelişir, okumaya karşı ilgisi artar. Resimli kitaplara karşı olan ilgisi devam ederken, daha uzun hikâye ve bilgi (müracaat) kitaplarına yönelmeye başlar. Mizahi eğlenceli şiirler ve şiirsel dille anlatılan hikâyeler ilgisini çekmeye başlar. İkinci dönemde (9-11 yaşlar) konuşma ve düşünce stratejileri ile kavram bilgisi artar. Bu dönem geniş ve çok boyutlu düşünmenin başladığı dönemdir.

Çocuk, ilköğretime başlamayla birlikte, kitap okumaya yönelir. Özellikle bu dönemde hem okuma-yazma becerisinin gelişimine katkı sağlayacak hem de kendi çocuk gerçekliğine yanıt

verebilecek kitaplara gereksinim duyar. Temel okuma-yazma becerisinin kazanılmaya başlandığı bu dönemde çocukların okul öğreniminde karşılaştığı metinlerin ve öğretmenleri ya da aileleri tarafından seçilen/önerilen kitapların niteliği, onların öğrenimlerinin ileriki aşamalarında, okuma alışkanlığı edinmiş birer okur olarak yetişmelerinde önemli bir sorumluluk üstlenir (Sever, 2008). Bu sebeple, doğru zamanda, doğru çocuk için doğru kitabın seçimi kitap, seçmenin temel ilkesini oluşturur (Trim, 2004).

Kitaplar sadece çocukların boş zamanlarını değerlendirecekleri bir materyal olarak görülmemeli, onların yaşam boyu okuyucu olmalarına yardımcı olmalıdır(Kiefer, Hepler ve Hickman, 2006). İlköğretim dönemindeki çocukların okumaktan keyif alan bireyler olarak yetişmelerinde okumayı zevkli ve eğlenceli hale getirecek şekilde tasarlanmış kitapların rolü büyüktür. Çocuk kitaplarının rolü dikkate alınarak bu araştırmada ilköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, çocuk edebiyatının temel ilkeleri (fiziksel, içerik ve resim) yönünden sahip olması gereken nitelikleri taşıyıp taşımadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için araştırmanın problem cümlesi "İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitapları fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri bakımından istenilen niteliklere sahip midir?" şeklinde belirlenmiştir.

## Yöntem

### *Araştırma Modeli*

Çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından durumunu ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırmada betimsel modele başvurulmuştur. Araştırmada elde edilen verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanması amacıyla doküman incelemesi yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 20).

### *Evren ve Örneklem*

Araştırmanın evrenini ilköğretim birinci kademe (7-12 yaş) seviyesine yönelik ve ilk baskısı 2005-2009 yılları arasında yer alan çocuk kitapları (hikâye, roman, çizgi roman, masal ve bilgilendirici türde), örneklemini ise evrenden rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 100 çocuk kitabı oluşturmaktadır. Örnekleme alınan çocuk kitapları Ankara ili merkezinde bulunan kitabevlerinden temin edilmiştir.

### *Verilerin Toplanması ve Analizi*

Araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş, kontrol listesi kullanılmıştır. Veri toplama aracı, çocuk edebiyatı alanında yayımlanmış yerli ve yabancı kaynak kitap ve yayınların taranması sonucunda oluşturulmuş, alan uzmanlarının görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Kontrol listesi dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; baskı özellikleri, fiziksel özellikler, içerik özellikleri ve diğer özelliklerdir. Çocuk kitaplarının baskı özellikleri kapsamında; kitapların yayınevlerine, basım yıllarına ve baskı sayılarına göre dağılımına yer verilmiştir. Çocuk kitaplarının fiziksel özellikleri kapsamında; kitap ölçüleri, ciltleme, kâğıt türü, kapak yapısı ve sayfa sayısı yer almaktadır. Çocuk kitaplarının içerik özellikleri kapsamında; kitap türleri ve kitaplarda yer alan öykü/masal sayıları, işlenen konular, karakterlerin özellikleri, verilen mesajlar, değerler ve kitapların dil özellikleri alt başlıklarına yer verilmiştir. Çocuk kitaplarının diğer özellikleri kapsamında ise satış fiyatı, yaş seviyesi bilgisi, kitaplar hakkında uzman görüşü ve yazar hakkında bilgi bulunup bulunmadığı, resim sayısı, resimlerin renk özellikleri ve resim metin ilişkisine yer verilmektedir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu verilerden elde edilen bulgular, frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir.

## Bulgular ve Yorum

## 1.Çocuk Kitaplarının Baskı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırma örneklemini 76 Türkçe ve 24 çeviri olmak üzere toplam 100 çocuk kitabı oluşturmaktadır. Örnekleme alınan çocuk kitaplarının yayınevlerine göre dağılımı Tablo 1’de, yayın yılı ve baskı sayılarına göre dağılımı ise Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1.

## İncelenen Kitapların Yayınevlerine Göre Dağılımı

Yayınevi Adı			Yayınevi Adı		
Kitap Sayısı (n)	%		Kitap Sayısı (n)	%	
Erdem	5	5	Nar Çocuk	5	5
Bilge	1	1	MEB	1	1
Can	7	7	Küçük Ev	3	3
Timaş	5	5	Gonca	3	3
Yarım Elma	1	1	Ata	2	2
Altın	5	5	Türkiye İş Bankası	6	6
Tudem	9	9	Beyaz Balina	2	2
Morpa	4	4	Mart Yayınları	1	1
Say	2	2	Su Yayınları	1	1
Beyan	2	2	İnkılap Kitabevi	1	1
Yapı Kredi	1	1	Uçan Balık	1	1
Paydos	3	3	Diyn. İş.	1	1
Özyürek	3	3	Başkanlığı	1	1
Bilgi	9	9	Türk Diyanet Vakfı	4	4
Muştu	3	3	Esin Yayınevi	1	1
Remzi	2	2	Doğan Egmont	2	2
Nesil Çocuk	3	3	Büyülü Fener	1	1
			Toplam	100	100

Tablo 1’e göre örnekleme alınan kitapların yayınevlerine göre dağılımı incelendiğinde, en fazla Tudem, Bilgi ve Can yayınevlerine ait çocuk kitaplarının olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, piyasada satılmakta olan ve ilk baskısı 2005-2009 yılları arasında yer alan çocuk kitaplarının orantısal olarak en çok bu yayınevleri tarafından basılmasıdır.

Tablo 2.

## İncelenen Kitapların Yayın Yılı ve Baskı Sayılarına Göre Dağılımı

	Kitap Sayısı (n)	%
Yayın Yılı		
2005	10	10
2006	10	10
2007	21	21
2008	24	24
2009	35	35
Toplam	100	100
Baskı Sayısı		
Yer Almayan (Belirtilmeyen)	22	22
1. Baskı	56	56
2. Baskı	15	15
3. Baskı ve üzeri	7	7
Toplam	100	100

Tablo 2 incelendiğinde, örnekleme alınan kitapların %10’unun 2005, %10’unun 2006, %21’inin 2007, 24’ünün 2008 ve %35’inin ise 2009 yılında basıldığı görülmektedir. Aynı tabloya göre kitapların %56’sı birinci, %15’i ikinci, %7’si ise üçüncü veya daha fazla sayıda basılmıştır. Ayrıca kitapların %22’sinde baskı sayısına yer verilmediği belirlenmiştir.

## 2. Çocuk Kitaplarının Fiziksel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örnekleme alınan kitapların fiziksel özellikleri kapsamında kitabın ölçüleri, cilt yapısı, kâğıt türü, kapak yapısı, sayfa sayısı, kitapta yer alan resim sayısı, resimlerin özellikleri ve kitapların yaş seviyesine ilişkin nitelikleri incelenmiştir. İncelemeye ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

*Çocuk Kitaplarının Fiziksel Özelliklerine Göre Dağılımı*

	Kitap Sayısı (n)	%
Ölçüler		
13.5x19.5 (EnxBoy) (cm)	74	74
15 x 21(EnxBoy) (cm)	15	15
20x26 (EnxBoy) (cm)	11	11
Toplam	100	100
Ciltleme		
Dikişli	8	8
Yapıştırma	87	87
Zımbalı	5	5
Toplam	100	100
Kâğıt Türü		
1. Hamur	47	47
2. Hamur	53	53
Toplam	100	100
Kapak Yapısı		
Karton Kapak	96	96
Mukavva Kapak	4	4
Toplam	100	100
Sayfa Sayısı		
1-30	3	3
31-60	16	16
61-90	54	54
91-120	21	21
121 ve üzeri	6	6
Toplam	100	100

Tablo 3'e göre incelenen kitapların %74'ü 13.5x19.5 cm, %15'i 15x21 cm ve %11'i ise 20x26 cm ebadında olduğu, büyük bölümünde (%87) ciltleme tekniği olarak yapıştırma kullanıldığı dikkat çekmektedir. Dikişli ve zımbalı kitap sayısı ise çok düşük oranlarda kalmaktadır. Ayrıca bu araştırma kapsamında incelenen kitaplardan ciltleme tekniği olarak yapıştırma tercih edilenlerin bir kısmının henüz ilk okumada dağıldığı gözlenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre kitaplarda kullanılan kâğıt türünün birbirine çok yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Kitapların yaklaşık yarısında birinci hamur (%47), diğer yarısında ise ikinci hamur kâğıt (%53) kullanılmıştır. Kapak yapılarına ilişkin bulgular incelendiğinde, kitapların büyük çoğunluğunun karton (%96), çok az bir bölümünün ise mukavva kapaktan (%4) oluştuğu görülmektedir. Aynı tabloda yer alan sayfa sayılarına ilişkin bulgulara göre kitapların %54'ünün 61-90, %21'inin 91-120, %16'sının 31-60, %6'sının 121 ve üzeri ve %3'ünün ise 1-30 sayfadan oluştuğu belirlenmiştir.

## 3. Çocuk Kitaplarının İçerik Özelliklerine İlişkin Bulgular

### 3.1. Çocuk Kitaplarının Kitap Türlerine ve Kitaplarda Yer Alan Öykü/Masal Sayılarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamına alınan kitapların türüne ilişkin incelemede kitaplar öykü, masal, çocuk romanı, çizgi roman ve bilgilendirici kitaplar olarak sınıflandırılmıştır. Öykü/masal sayısına ilişkin incelemede ise kitaplar, içerdiği öykü veya masal sayısına göre 1, 2-5, 6-9, 10 ve üzeri olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalara ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

*Çocuk Kitaplarının Türlerine ve Kitaplarda Yer Alan Öykü/Masal Sayılarına Göre Dağılımı*

	Kitap Sayısı (n)	%
Kitabın Türü		
Öykü-Hikaye	66	66
Masal	26	26
Çocuk Romanı	4	4
Çizgi Roman	3	3
Bilgilendirici	1	1
Toplam	100	100
Kitabın İçerdiği Öykü/Masal Sayısı		
1	64	64
2-5	20	20
6-9	12	12
10 ve Üzeri	4	4
Toplam	100	100

Tablo 4'e göre kitapların %66'sı öykü, %26'sı masal, %4'ü çocuk romanı, %3'ü çizgi roman ve %1'i ise bilgilendirici kitaplardan oluşmaktadır. Ayrıca incelenen kitapların %64'ünün tek, %20'sinin 2-5, %12'sinin 6-9, %4'ünün ise 10 ve üzeri öykü/masaldan oluştuğu görülmektedir

*3.2. Çocuk Kitaplarında İşlenen Konulara İlişkin Bulgular*

İncelenen çocuk kitaplarında işlenen konular; arkadaşlık-dostluk, aile, macera, bilimkurgu, fantastik, ahlaki konular, toplumsal kurallar, doğa bilinci ve hayvan sevgisi, gezi, dini, mitoloji ve sağlık ana başlıklarında sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma yapılırken kitapta bulunan her öykü/masalın farklı bir konu içereceği dikkate alınmış ve incelenen 100 çocuk kitabında toplam 284 tane öykü/masal olduğu belirlenmiştir. Bu sınıflandırmaya ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

*İncelenen Kitapların İşledikleri Konulara Göre Dağılımı*

Konu	Öykü/Masal Sayısı (n)	%
Arkadaşlık – Dostluk	30	10.7
Aile	45	16
Macera	27	9.6
Bilimkurgu	6	2.2
Fantastik	15	5.4
Ahlaki Konular	33	11.7
Toplumsal Kurallar	68	24
Doğa Bilinci ve Hayvan Sevgisi	35	12.4
Gezi	3	1
Dini Konular	16	5
Mitoloji	1	0.3
Sağlık	5	1.7
Toplam	284	100

Tablo 5 incelendiğinde, çocuk kitaplarında en fazla işlenen konuların toplumsal kurallar (%24) ve aile (%16) üzerine olduğu görülmektedir. Kitaplarda en az işlenen konuların ise mitoloji (%0.3) ve gezi (%1) türü olduğu dikkat çekmektedir.

3.3. Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örnekleme alınan çocuk kitaplarında yer alan karakterler ana karakter ve yardımcı karakterler olarak ele alınmıştır. Karakterlere ilişkin özellikler ve dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

*Çocuk Kitaplarında Yer Alan Karakterlerin Özelliklerine Göre Dağılımı*

Özellik	Ana Karakter	Yardımcı Karakterler	Özellik	Ana Karakter	Yardımcı Karakterler
Neşeli	17	5	Paylaşımçı	8	3
Akıllı	46	18	Cömert	4	2
Çalışkan	26	15	Cimri	2	7
Dürüst	14	12	Tedbirli	2	5
Adil	11	11	Girişken	9	3
İyi Yürekli	38	46	Çekingen	-	4
Kötü Yürekli	2	25	Muzip	13	3
Tembel	5	13	Düzenbaz	-	9
Kıskanç	3	7	Sakin	10	4
Yalancı	2	9	Kurnaz	7	11
Aç Gözlü	-	14	Misafirperver	2	6
Becerikli	10	8	Gururlu	3	1
Meraklı	42	15	Alıngan	-	3
Karamsar	-	3	Saygılı	10	6
Umutlu	7	10	İnatçı	2	3
Maceracı	22	9	Yaramaz	11	-
Hırslı	6	5	Korkak	7	6
Duygusal	8	6	Cesaretli	19	13
Yardımsever	26	28	Hayvansever	14	9
Doğa Sever	6	1	Arkadaş Canlısı	2	4
Bencil	4	14	Bilgili	-	16
Hoşgörülü	2	4	Demokratik	2	2
Azimli	4	-	Alaycı	-	3
Muhafazakâr	5	3	Kendini Beğenmiş	-	11
Yaratıcı	6	-	Sakar	-	1
Dikkatli	6	-	Zalim	-	8
Sorgulayıcı	5	1	Sorumlu	-	3
Düşünceli	9	1	İnatçı	-	1
Merhametli	6	4	Karamsar	-	1
Sabırsız	2	-	Bilinçli	-	2
Kuralcı	2	3	Nazlı	-	1
Kibirli	2	-	Vatan Haini	-	3
Lider	2	-	Saygısız	-	1
Fedakâr	2	1	Şımarık	-	2

Tablo 6'ya göre çocuk kitaplarında en fazla işlenen ana karakter özellikleri akıllı, meraklı ve iyi yürekli; en fazla işlenen yardımcı karakter özellikleri ise iyi yürekli, yardımsever ve kötü yüreklidir. Aynı tabloya göre kitaplarda en az işlenen ana karakter özellikleri kötü yürekli, hoşgörülü ve cimri; en az işlenen yardımcı karakter özellikleri ise gururlu, fedakâr ve düşüncelidir.

3.4. Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mesajlara İlişkin Bulgular

Örnekleme alınan çocuk kitaplarında yer alan mesajlar; ahlaki öğüt içeren mesajlar, toplumsal kurallara yönelik mesajlar, sosyal ve kültürel yapıya yönelik mesajlar, doğa ve hayvan sevgisi, dini mesajlar ve mesaj içermeyen veya mesajı açık olmayanlar ana başlıklarında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya ilişkin bulgular Tablo 7'de verilmiştir.



Tablo 7.

*Çocuk Kitaplarında Yer Alan Mesajların Dağılımı*

Mesajlar	Mesaj Sayısı (n)	%
Ahlaki Öğüt İçeren Mesajlar	55	19.2
Toplumsal Kurallara Yönelik Mesajlar	41	14.5
Sosyal ve Kültürel Yapıya Yönelik Mesajlar	86	30.3
Doğa ve Hayvan Sevgisi	37	13.1
Dini Mesajlar	27	9.5
Mesaj İçermeyen veya Mesajı Açık Olmayan	38	13.4
Toplam	284	100

Tablo 7 incelendiğinde, çocuk kitaplarında en fazla yer alan mesajların sosyal ve kültürel yapıya yönelik mesajlar (%30.3) ve ahlaki öğüt içeren mesajlar (%19.2) olduğu görülmektedir. Kitaplarda en az yer alan mesajlar ise dini (%9.5) ve doğa ve hayvan sevgisine yönelik (%13.1) mesajlardır. İncelenen kitaplarda yer alan ahlaki öğüt içeren mesajlar; sıklıkla dürüstlük, başkasının eşyalarını izinsiz almama, mütevazı olma, saygılı olma vb. gibidir. Toplumsal kurallara yönelik mesajlar; trafik kuralları, toplu yaşamaya ilişkin mesajlar vb. mesajlardır. Sosyal ve kültürel yapıya yönelik mesajlar ise gelenek ve görenekler, çocuğun sosyal yaşamını içeren özelliklerden (kitabın seslendiği hedef kitlenin özellikleri, çocuğun günlük yaşamı, okul, oyun vb.) oluşmaktadır. Doğa ve hayvan sevgisine yönelik mesajların, hayvanları koruma, evcil hayvan besleme, çevreye karşı duyarlı olma vb. olduğu belirlenmiştir. Dini mesajların inançlı olma, ibadet etme vb. ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Tablo 7'ye göre öykü/masalların otuz sekiz tanesinde (%13.1) mesaj yer almadığı veya mesajın açık olmadığı görülmektedir.

*3.5. Çocuk Kitaplarında Yer Alan Değerlere İlişkin Bulgular*

İncelenen çocuk kitaplarında yer alan değerler; ailevi değerler, toplumsal değerler, bireysel değerler, dini değerler, değer içermeyenler ana başlıklarında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada bir öykü veya masalın birden fazla değer içerebileceği göz önüne alınmıştır. Değerlerin sınıflandırılmasına ilişkin bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8.

*Çocuk Kitaplarında Yer Alan Değerlerin Dağılımı*

Değerler	Değer Sayısı (n)	%
Ailevi Değerler		
Aile Birliğine Önem Verme	25	6.6
Toplumsal Değerler		
Gelenek, Görenek, Örf ve Adetler	16	4.2
Toplumsal Kurallar	21	5.6
Dayanışma/Yardımsızlık	33	8.8
Hoşgörü	17	4.5
Sevgi	47	12.6
Saygı	34	9.2
Sorumluluk	14	3.8
Vatanseverlik	11	2.9
Demokratik Olma/Özgürlük	20	5.3
Bireysel Değerler		
Dürüstlük	33	8.8
Duyarlılık	15	4
Sorumluluk	20	5.3
Dini Değerler	28	7.2
Değer İçermeyen	42	11.2
Toplam	376	100

Tablo 8 incelendiğinde, çocuk kitaplarında en fazla yer alan değerlerin sevgi (%12.5) ve saygı (%9.1); en az yer alan değerlerin ise vatanseverlik (%3) ve sorumluluk (%3.7) olduğu görülmektedir. Ayrıca değer içermeyen (%11.1) öykü/masal sayısının da dikkat çekici olduğu göze çarpmaktadır. Değer içermeyen öykü ya da masalların genellikle öykü özelliklerine uygun olarak yazılmadığı, giriş-gelişme-sonuç bölümlerinin olmadığı ve okuyucuya hiçbir katkı sağlamadığı belirlenmiştir.

### 3.6. Çocuk Kitaplarının Dil Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamına alınan çocuk kitaplarının dil özellikleri, anlatım-üslup ve cümle yapısı olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflamaya ilişkin bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

#### Çocuk Kitaplarının Dil Özelliklerine Göre Dağılımı

	Kitap Sayısı (n)	%
Anlatım-Üslup		
Sade, Akıcı	92	92
Karmaşık	8	8
Toplam	100	100
Cümle Yapısı		
Kurallı	98	98
Devrik	2	2
Toplam	100	100

Tablo 9'a göre çocuk kitaplarında anlatım-üslup açısından oldukça yüksek oranda sade ve akıcı (%92) bir dil kullanıldığı söylenebilir. Kullanılan dil bakımından karmaşık olarak nitelendirilebilecek kitap oranı ise sadece %8'dir. Cümle yapıları açısından yapılan inceleme sonuçlarına göre kurallı cümle yapısına sahip olanların %98 ve devrik cümle yapısı kullanılanların ise %2 oranında olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen bir diğer özellik ise çocuk kitaplarında yer alan dil, anlatım ve noktalama işaretlerine ilişkin hatalardır. Bu incelemenin amacı sık yapılan hataların belirlenerek, getirilecek önerilerle bu hataların en aza indirilebilmesine katkıda bulunabilmektir. Çocuk kitaplarında yer alan dil, anlatım ve noktalama işaretlerine ilişkin hata sayıları ile ilgili bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10.

#### Kitaplardaki Dil, Anlatım ve Noktalama İşaretlerine İlişkin Hatalar

Hata Türü	Hata Sayısı (n)
Noktalama İşaretleri ve Yazım Hataları	98
Seviye Üzerindeki Kelimeler	68
Anlatım Bozukluğu	11
Argo kelimeler	10
Toplam	187

Tablo 10'a göre çocuk kitaplarındaki noktalama işaretleri ve yazım hatalarının sayısı ortalama 98'dir. Bu belirlemeye ilişkin hataların birçoğunun dizgi hatalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Aşağıda, incelenen çocuk kitaplarında yer alan noktalama işaretleri ve yazım hatalarından bazı örnekler verilmiştir. Örnekler verilirken önce hatalı yazım verilmiş, parantez içerisinde ise doğru yazımı belirtilmiştir.

*Tecih (tercih), telefonuile (telefonu ile), uyksuzluk (uykusuzluk), plai (planı), yakıy (yakayı), uraya (buraya),*

*Ancak insan der demez tüylerim diken diken oluyor Buz gibi bir şey (Ancak insan der demez tüylerim diken diken oluyor. Buz gibi bir şey.) (Cümle sonunda nokta yok),*

*Her mesleğin bir zorluğu var. bu mesleğin de böyle bir zorluğu var* (Her mesleğin bir zorluğu var. Bu mesleğin de böyle bir zorluğu var.) (Noktadan sonra büyük harf ile başlanmamış) vb.

İncelenen çocuk kitaplarında tespit edilen çocuğun seviyesi üzerindeki kelime sayısı ortalama 68'dir. Aşağıda, incelenen çocuk kitaplarında yer alan seviye üzerindeki kelimelerden bazı örnekler verilmiştir.

*"kopil, gurba, vombat, mustu, sığırtmaç, dertop olmak, girift, şerh, törtörleyerek, rikkat, torh, sarsak, gönenmek"* vb.

Örnekleme bulunan çocuk kitaplarındaki anlatım bozukluğu hatalarının sayısı ortalama 11'dir. Aşağıda, incelenen çocuk kitaplarında yer alan anlatım bozukluğu hatalarından bazı örnekler verilmiştir.

Bebeklerin ihtiyacı süt ve anneleri tarafından onlara süt veriliyor.

Onların da insanlar gibi ihtiyaçları oluyor, canları sıkılıyor, karınları doyuyordu.

Pekleziz, şehrin en hızlı pizzacı.

Araştırma kapsamına alınan çocuk kitaplarındaki argo kelime kullanımı sayısı ortalama 10'dur. Kitaplarda *ulen, dangalak, gavour, şapşal, cadaloz, karı, cicoz, maval, zirzop, erkete* gibi argo kelimeler kullanıldığı belirlenmiştir.

#### 4. Çocuk Kitaplarının Diğer Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örnekleme alınan çocuk kitaplarının diğer özelliklerine ilişkin incelemede kitapların satış fiyatı, kitabın kapağında yaş seviyesinin belirtilip belirtilmemesi, kitaplara ilişkin uzman görüşü ve kitabın yazarı hakkında bilginin yer alıp almaması ve resim özellikleri dikkate alınmıştır.

Çocuk kitaplarının satış fiyatı ve hitap ettiği yaş seviyesine yönelik bilgi içerip içermemesine göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.

*Çocuk Kitaplarının Satış Fiyatı ve Yaş Seviyesine Göre Dağılımı*

	Kitap Sayısı (n)	%
Satış Fiyatı		
1-3 TL	15	15
4-6 TL	52	52
7-9 TL	25	25
10 ve üzeri TL	8	8
Toplam	100	100
Yaş Seviyesi		
Belirtilmiş	47	47
Belirtilmemiş	53	53
Toplam	100	100

Tablo 11'e göre örnekleme alınan çocuk kitaplarının %15'i 1-3 TL, %52'si 4-6 TL, %25'i 7-9 TL ve %8'i ise 10 TL ve üzeri fiyatla satılmaktadır. Kitapların üzerinde hitap ettiği yaş grubuna yönelik açıklama bulunup bulunmamasına göre yapılan incelemede kitapların %47'sinde yaş seviyesinin belirtildiği, %53'ünde ise belirtilmediği tespit edilmiştir.

Çocuk kitaplarının uzman incelemesinden geçip geçmemesi ve yazar hakkında bilgi verip vermemesine göre dağılımı Tablo 12'de verilmiştir.

İLKÖĞRETİM BİRİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK ÇOCUK KİTAPLARININ, 261  
İÇERİK, RESİMLEME VE FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tablo 12.

*Kitapların Uzman İncelemesi ve Yazar Hakkında Bilgi Vermesine Göre Dağılımı*

	Kitap Sayısı (n)	%
Alan Uzmanı Görüşü		
Var	13	13
Yok	87	87
Toplam	100	100
Dil Uzmanı İncelemesi		
Var	18	18
Yok	82	82
Toplam	100	100
Yazar Hakkında Bilgi		
Var	53	53
Yok	47	47
Toplam	100	100

Tablo 12 incelendiğinde, çocuk kitaplarının %13'ünde eğitim uzmanı görüşü bulunduğu, %87'sinde ise bu görüşe yer verilmediği belirlenmiştir. Dil uzmanı incelemesine ilişkin bulgulara göre kitapların %82'sinde dil uzmanı incelemesinin yapılmadığı, sadece %18'inde bu incelemenin yapıldığı görülmektedir. Ayrıca örnekleme alınan çocuk kitaplarının yaklaşık yarısında (%47) yazar hakkında bilgi verilmediği tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda yer alan resim sayıları, resimlerin renk özellikleri ve resim-metin ilişkisine ait bulgular Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13.

*Kitapların Resim Özelliklerine Göre Dağılımı*

	Kitap Sayısı (n)	%
Resim Sayısı		
Resimsiz	7	7
1-5	3	3
6-10	24	24
11-15	16	16
16-20	8	8
21 ve üzeri	42	42
Toplam	100	100
Renk Özellikleri		
Renkli	44	47,5
Siyah Beyaz	49	52,5
Toplam	93	100
Resim ile Metin İlişkisi		
Var	71	76,5
Yok	22	23,5
Toplam	93	100

Tablo 13'e göre araştırma kapsamına alınan kitapların %7'sinin resim içermediği, %3'ünün 1-5 arası, %24'ünün 6-10 arası, %16'sının 11-15 arası, %8'inin 16-20 arası, %42'sinin ise 21 ve üzeri sayıda resim içerdiği görülmektedir. Ayrıca resimli olan kitapların %52,5'inin siyah-beyaz, %47,5'inin renkli resimlerden oluştuğu ve kitapların yaklaşık dörtte üçünde resim-metin ilişkisinin bulunduğu belirlenmiştir.

## Sonuç ve Tartışma

Örnekleme alınan çocuk kitaplarının büyük çoğunluğunun (%74) 13.5x19.5 boyutunda olduğu görülmüştür. Bu oran öykü/roman türü çocuk kitapları için uygun bir oran olarak görülmektedir. Ancak Mennanoğulları (2008) tarafından yapılan araştırmada; çocukların değişik büyüklükteki kitapları karıştırmaktan ve okumaktan zevk aldıkları sonucu elde edilmiştir. Her iki araştırmanın bulguları birleştirildiğinde piyasada yer alan çocuk kitaplarının, çocukların farklı boyutlardaki kitap okuma beklentilerini yeterince karşılayamadığı söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın uygun olduğu, ciltlemesinde yüksek oranda (%87) yapıştırma tekniğinin kullanıldığı ve kapak olarak ise neredeyse tamamında karton (%96) kullanıldığı tespit edilmiştir. Yayınevleri, maliyetleri düşürmek amacıyla kitaplarda yapıştırma cilt ve karton kapak kullanılmaktadırlar. Ciltleme olarak yapıştırma tekniğinin kullanıldığı kitapların kısa sürede dağıldığı bilinmektedir. Araştırma kapsamında incelenen kitapların birçoğunun daha ilk okumada dağıldığı ve kitap kapaklarının yıprandığı görülmüştür. Taşdemir (2005) tarafından yapılan araştırmada da kitap kapaklarının yetersiz olduğu sonucu elde edilmiştir. İncelenen kitapların hedef kitesininin 7-12 yaş grubu olduğu dikkate alındığında çabuk dağılan ve yıpranan kitapların çocuğun okuma isteğini azaltacağı söylenebilir. Okuma alışkanlığının henüz yeni yerleşmeye başladığı bu dönemde dayanıksız kitaplar çocuğun bir kütüphane oluşturmaya da engel olacaktır.

Elde edilen bulgulara göre çocuk kitaplarında en çok toplumsal kurallar, aile, ahlaki konular ve arkadaşlık-dostluk konularının işlendiği belirlenmiştir. Karakuş (2006) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin en çok tercih ettikleri konuların macera, aile ve sevgi olduğu tespit edilmiştir. Yıldız (2009) tarafından yapılan araştırmada ise ilköğretim öğrencilerinin macera, aile, kahramanlık ve mizahi konuları içeren kitapları tercih ettikleri sonucu elde edilmiştir. İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin tercih ettikleri konular ile araştırma kapsamında incelenen kitaplardaki konular sadece aile başlığında benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlara göre çocuk kitabı yazarlarının benzer araştırmaları dikkate alarak tercih edilen konulara daha fazla yer vermeleri gerektiği söylenebilir. Örneğin; çocukların yaşantılarına zenginlik katacak macera, sevginin farklı türlerinin işlendiği (ülke, kitap, müzik ya da görsel sanatlar sevgisi vb.), mitoloji, felsefe, arkeoloji gibi konulara daha fazla yer verilmesi gerektiği söylenebilir. Bununla beraber, çocukların ilgileri, ihtiyaçları ve beklentileri ancak onların fikirleri alındığında daha etkili bir şekilde ortaya çıkacaktır. Kitabın hitap ettiği hedef kitlenin beklenti ve ihtiyaçlarına yönelik bir ihtiyaç analizinin yapılması ya da çeşitli görüş toplama yöntemlerinin kullanılmasının, kitaplarda işlenen konuların çocukların görüşleri doğrultusunda şekillendirilmesine katkı sağlayacağı söylenebilir. Chapman ve diğ. (2007) tarafından yapılan araştırmada da aile ve öğretmenlerin kitap seçiminde çocukların bireysel ilgilerini dikkate almaları ve çocukları cinsiyete bağlı kitap tercihi ile sınırlandırmamaları gerektiği belirtilmektedir.

Karakter özelliklerine ilişkin bulgulara göre kitaplarda en fazla işlenen ana karakter özelliklerinin akıllı, meraklı ve iyi yürekli; en fazla işlenen yardımcı karakter özelliklerinin ise iyi yürekli, yardımsever ve kötü yürekli olduğu tespit edilmiştir. Kitaplarda en az işlenen ana karakter özelliklerinin kötü yürekli, hoşgörülü ve cimri; en az işlenen yardımcı karakter özelliklerinin ise gururlu, fedakâr ve düşünceli olduğu belirlenmiştir. Kitaplarda yer alan karakterlerin hemen hemen aynı özellikler üzerine yoğunlaşması çocuklara değişik kişilik özellikleri hakkında bilgi vermez. Olumlu ve farklı özelliklere sahip karakterlerin (hoşgörülü, paylaşımcı, muzip, demokratik, sorumlu vb.) yer alması çocuğa çok yönlü bakış açısı kazandırır ve sosyalleşmesine katkı sağlar. Karakter analizi sonuçlarında da görüldüğü gibi bazı önemli kişilik özellikleri sınırlı sayıda yer almış ve genellikle aynı karakter özellikleri işlenmiştir.

Araştırma bulgularına göre çocuk kitaplarında yer alan mesajların çoğunlukla sosyal ve kültürel yapı, ahlaki öğütler ve toplumsal kurallar ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca toplam 284

öykü/masalın 38 tanesinde mesaj yer almadığı veya mesajın açık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kaplan (2000)'a göre olaylar ve düşüncelerle verilmek istenen mesaj açık bir şekilde verilmeli ve konu ile birlikte birbirini destekler nitelikte olmalıdır. Mesaj içermeyen veya mesajı açık olmayan öykü/masalların kitabı okuyan çocuğa herhangi bir alanda katkı sağlayacak nitelikte olmadığı dikkate alındığında, özellikle 7-12 yaş grubuna hitap eden çocuk kitaplarının okuyucuya katkı sağlayacak bir mesaj içermesi ya da hoşça vakit geçirtmesi gerektiği söylenebilir.

Çocuk kitaplarının yaklaşık yarısında (%47) yazar hakkında bilgi verilmediği belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına benzer olarak Taşdemir (2005) tarafından yapılan çalışmada da çocuk kitapları, yazara ait özgeçmiş ve yazarın diğer eserlerine ilişkin bilgi içermesi açısından yetersiz bulunmuştur. Ayrıca Tanrıverdi ve Apak (2008) kitaplara yazar ve yazarın diğer kitaplarıyla ilgili kısa bir bilgilendirme metni eklemenin çocukların yazarların dünyasına farklı gözle bakmalarını ve yazarın yaşamını öğrenme yoluyla bu alana ilgi duymalarını sağlayabileceğini belirtmişlerdir.

İncelenen kitaplarda yüksek oranda (%93) resim bulunduğu, resim bulunan kitapların yaklaşık yarısının (%52.5) siyah beyaz resimler içerdiği belirlenmiştir. Ayrıca resim içeren kitapların yaklaşık dörtte üçünde resim-metin ilişkisi bulunduğu tespit edilmiştir. Güneş (2000) tarafından yapılan çalışmada incelenen kitaplardaki resimlerin öğrenmeye yardımcı olmadığı ve yer yer resim-metin ilişkisine uyulmadığı belirlenmiştir. Brookshire ve diğ. (2002) tarafından yapılan çalışmada ise çocukların canlı ve gerçeğe yakın resimler içeren kitapları okumayı tercih ettikleri, resimlerin çocuğun kitap okumaya ilgisini etkilediği, resim ve metin ilişkisini olan kitapların çocukların kitabı anlamasını etkilediği sonuçları elde edilmiştir. Sarı (2006) kitaplarda yer alan resimlerin, bazen sözcüklerin yerini tuttuğunu, bazen de yorumlama görevini yerine getirerek yapılacak işleri gösterdiğini belirtmiştir. Bu yolla ilgili metni yorumlayan çocuk, yaratıcılık ve görsel algılama yeteneğinde gelişme sağlayabilir. Fang (1996)'de çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğun karakterleri zihninde oluşturmasında önemli bir yeri olduğunu ve resimlerin temayı geliştirmede etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle ilköğretim seviyesine hitap eden kitapların nitelikli resimler içermesi gerektiği ve resimlerin mutlaka metinle ilişkili olması gerektiği söylenebilir.

Araştırma kapsamına alınan kitapların anlatım ve üslup açısından yüksek oranda sade-akıcı bir dille yazıldığı ve neredeyse tamamında kurallı cümle yapısı kullanıldığı tespit edilmiştir. 7-12 yaş grubundaki çocukların dilin yapısına yönelik kuramsal bilgiyi yeni öğrenmeye başladıkları göz önüne alındığında, dilbilgisi kurallarına uygun olarak yazılan kitapların oranının yüksek olması olumlu bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Ancak incelenen 100 çocuk kitabında, 98 adet noktalama ve yazım hatası, 68 adet yaş seviyesi üzerinde kelime, 11 adet anlatım bozukluğu ve 10 adet argo kelime yer aldığı görülmüştür. Ayrıca bu hataların bir kısmının dil uzmanı incelemesi bulunan kitaplarda olması da dikkat çekici bir sonuçtur. Bu bulguya göre bazı kitaplarda dil uzmanı incelemesi olmadığı halde inceleme yapılmış gibi isim yazıldığı veya inceleme yapan uzmanın gerekli öneri göstermediği yorumu yapılabilir.

Araştırma sonucunda, kitap boyutlarının çoğunlukla aynı ölçülerde olduğu, kapaklarının ve ciltlerinin dayanıksız olduğu, kitaplarda konu çeşitliliğinin olmadığı, bazı önemli karakter özelliklerine yer verilmediği, bazı kitapların mesaj içermeyeceği ve kitaplarda dilbilgisi hatalarının bulunduğu tespit edilmiştir.

### Öneriler

Çocuklara okumayı sevdirmeye ve okuma alışkanlığı kazandırmada çocuk kitaplarının nitelik ve nicelik yönünden kaliteli olması gerektiği kaçınılmaz bir gerçektir. Çocuk kitaplarının incelendiği bu araştırmanın sonuçlarına dayanılarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Çocuk kitaplarının, çocukların ilgisini çekmesi, okumayı sevdirmesi ve okuma alışkanlığı kazandırmada katkıda bulunması açısından farklı boyutlarda ve ilgi çekici tasarımlarda basılması sağlanabilir.

2. Hitap edilen hedef kitle göz önüne alındığında, çocuk kitaplarında ciltleme tekniği olarak yapıştırma yerine dikişli cilt kullanılması uygun olacaktır. Ayrıca kitap kapağının mukavva olmasının kitap maliyetini artıracak göz önüne alındığında en azından kalın karton kapak kullanımı tercih edilebilir.

3. Çocuk kitaplarında, çocuğun bakış açısını genişletecek, merak ve keşfetme duygusunun gelişmesini sağlayacak, yaratıcılığına katkıda bulunacak, bilimsel okuryazarlığını geliştirecek yeni ve farklı konulara yer verilmesi sağlanabilir.

4. Geleceğin yetişkini olarak toplumda aktif rol alacak çocuk, bazı kişilik özellikleri açısından yoğun bir şekilde yaşama hazırlanmalıdır. Bu nedenle yazarların, çocuğu çeşitli yönlerden geliştirecek karakter özelliklerine (yardımsever, sorumluluk sahibi, cesaretli, demokratik, lider, umutlu ve çalışkan vb.) daha fazla yer vermeleri gerektiği söylenebilir.

5. Çocuk kitaplarında yer alan mesajların okuyucuya doğrudan verilmesi yerine, çocuğun düşünmesini sağlamak için kitapta sunulan yaşantılardan çıkarımlar yapmasına olanak sağlayacak şekilde düzenlenebilir.

6. Çocukların kitap yazarının yaşamını öğrenmesi yoluyla kitaplara ve okumaya ilgi duyabileceği göz önüne alındığında, çocuk kitaplarına yazar ile ilgili tanıtıcı metinler ve yazarın diğer eserlerine ilişkin açıklamalar eklenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

7. Çocuk kitaplarında yer alan resimlerin açık, anlaşılır, konuya uygun olmasına ve sanatsal değerler taşımaya özen gösterilmelidir.

8. Yazar kitapta yönlendirmelerden ve önyargılardan uzak bir üslup benimsemelidir. Argo ve müstehcen ifadelerden kaçınmalıdır. Çocuk kitaplarının kelime öğretimine en etkili katkıyı sağladığı göz önüne alındığında, kitaplarda yer alan yaş ve gelişim düzeyinin üzerindeki kelimelerin doğrudan öğretiminin gerçekleşmesi için kitapların arkasında, kitapta yer alan kelimeleri içeren küçük bir sözlüğe yer verilebilir.

9. Piyasada yer alan kitapların kalitesinin artırılabilmesi için kitaplar yazıldıktan sonra her yayınevinde kitabın değerlendirilmesi için bilimsel komisyonlar oluşturulabilir. Bu komisyonlarda, eğitim uzmanı (çocuk gelişimi uzmanı, psikolog, öğretmen vb.) ve resimlerin kalitesi açısından tasarımcı, grafiker/ressam bulunması sağlanabilir.

10. Çocuklara kitap okumayı sevdirmek için yayınevleri tarafından, çocuk kitabı yazarlarının yer aldığı kitap tanıtım günleri düzenlenebilir. Bu toplantılarda çocuklara kitapları tanıtan ilgi çekici broşürler dağıtılabilir ve onların ilgililerini çekecek etkinlikler düzenlenebilir.

11. Çocuk kitaplarına yönelik yapılacak araştırmalarda, ülkemiz yazarları tarafından yazılan ve dilimize çevrilmiş olan çocuk kitaplarının içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri karşılaştırılabilir. Kitapların benzerlikleri, farklılıkları ve tercih edilebilirlikleri ortaya konulabilir.

#### Kaynakça

- Brookshire, J., Scharff, L. F. V. & Moses, L. E. (2002). The influence of illustrations on children's book preferences and comprehension. *Reading Psychology*, 23 (4). 323-339.
- Chapman, M., Filipenko, M., McTavish, M. & Shapiro, J. (2007). First graders' preferences for narrative and/or information books and perceptions of other boys' and girls' book preferences. *Canadian Journal of Education*, 30 (2), 531-553.
- Fang, Z. (1996). Illustrations, text, and the child reader: What are pictures in children's storybooks

for? *Reading Horizons*, 37, 130–142.

- Gönen, M. (1988). "Anaokuluna Giden Dört-Beş Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi." Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gönen, M. (1998). 99 Soruda Çocuk Edebiyatı, M. R. Şirin (Ed.) *Çocuk Edebiyatı Kültürü* (ss.43-46). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Güneş, F. (2000). Çocuk Kitaplarının Okunabilirlik Ölçütleri Açısından İncelenmesi. *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Ankara Üniversitesi, Ankara.*
- Kaplan, M. (2000). Çocuk Kitaplarında İçerik, Resimleme, Dil ve Anlatım Özellikleri. *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Ankara Üniversitesi, Ankara.*
- Karakuş, I., Ş. (2006). "Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Okuma Gelişimine Etkisi." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kiefer, B.Z., Hepler, S.& Hickman, J. (2006). *Children's Literature* (9th Ed.). Newyork: McGrawHill Companies.
- Mennanoğulları, B. (2008). "İlköğretim I.Kademe Öğrencilerinin Çocuk Hikâye Kitaplarının Tipografik Özellikleri ile İlgili Görüşleri." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sarı, N. (2006). "Çocuk Kitapları İllüstrasyonları Üzerine Bir Araştırma ve Bir Örnekleme." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınevi.
- Tanrıverdi, B. & Apak, Ö. (2008). Rıfat Ilgaz'ın Çocuk Romanlarının Okuma Dersinin Amaçlarına Uygunluğu Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online* 7(2), 252-272, [Online]:<http://www.ilkogretim-online.org.tr> adresinden, 22 Ocak 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Taşdemir, M. (2005). Eğitsel Bir Materyal Olarak Çocuk Hikâye ve Romanlarının Nitelik Düzeyi. *Milli Eğitim Dergisi*, 168 (3), 7-29.
- Temple, C., Martinez, M.,& Yokota, J. (2004). *Childrens Books in Childrens Hands An Introduction to Their Literature* (3rd Ed.). Boston: Pearson Education.
- Trim, M. (2004). *Growing And Knowing A Selection Guide For Children Literature*. München: Die Deutsche Bibliothek.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ç. (2009). "İlköğretim Öğrencilerinin Çocuk Kitaplarına İlişkin Görüşleri." Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.